

SUMMARY

Constructivism and Kinetic Art in the Collection of Gallery of Contemporary Arts of Zagreb

The House of Croatian Visual Artists and the Gallery of Contemporary Arts, Zagreb, from 27 April until 18 July 1995

By Ivica Župan

The exhibition was opened in celebration of the 40 anniversary of the Gallery and the nine centennial of Zagreb, and featured the selection from the collections of the Gallery of Contemporary Arts. Paintings, sculpture, multiples, objects, optical art and graphics by the artists associated with the constructivist tendencies in the period before and after the World War II could be appreciated again. Special place in the exhibition was given to the authors affiliated to the New Tendencies circle. The author conveys his impression that the Gallery desperately tried again to call the attention of the public and politicians - those who have the power to decide on the destiny of such institutions - to the fact that Croatia still does not have a museum of contemporary art, and that the collections numbering 3.000 works of art accumulated during the 40 years of its activities remain homeless and without prospects of future growth. New Tendencies, the international manifestation of constructivist and kinetic art featured in Zagreb from 1961 until 1978, present an important chapter of European art of the 20 century as the "last European avant-garde". Thanks to it and to the Exat 51, Zagreb lived the life of the authentic international visual center, and its Gallery of Contemporary art proved to be able to fulfil the most complex museological tasks. They did not come to existence through the particularly stimulating cultural climate, but through the effort of the enthusiastic individuals, who, noticing the coincident European and home trends, organized the five international presentations of contemporary art, featuring participants of international renown, as well as numerous symposia and colloquia attended by the leading world theoreticians of constructivist and kinetic arts and information theory. The artists did not give up when the movement dried up in end sixties but remained devoted to the idea of the synthesis of visual disciplines. Unfortunately, Zagreb did not become the international center of geometric abstraction. Due to lack of support it did not get the Museum of Contemporary Arts in the opinion of the author and thus lost the opportunity of becoming the international visual and documentation center. Exact 51 and New Tendencies should be remembered as the starry moment of our culture.

PR - MOĆNIK U SJENI

Nada Beroš

Muzej suvremene umjetnosti
Zagreb

Na primjeru izložbe *Konstruktivizam i kinetička umjetnost* - iz Zbirke Galerije suvremene umjetnosti, s podnaslovom *U susret Muzeju suvremene umjetnosti II.*, koja je bila održana u dva prostora, kao dvije posebne cjeline, u Domu hrvatskih likovnih umjetnika i Galeriji suvremene umjetnosti, od 27.

travnja - 27. kolovoza 1995., nastojat ću pokazati mogućnosti koje pruža primjeren i pravodoban *public relations* kako bi poruka izložbe, kao i specifične poruke same ustanove, stigle do *primatelja*, na pravu adresu te imale adekvatan odjek i rezultate.

Prije svega, valja naglasiti preduvjete uspješnog PR-a. Nužna je dobra *suradnja* kustosa PR-a s ostalim odjelima u kući, od autora projekta, kustosa izložbe, do administrativnog i tehničkog osoblja. Razumijevanje i potpora od direktora do, primjerice, osobe zadužene za cocktail na press konferenciji u znatnoj mjeri pridonose uspješnosti PR-a. Također, planiranje i pravodobna dostupnost informacija i materijala (kataloga, fotografija, stručnih publikacija) kojima će se kustos PR-a moći koristiti u obradi i razmnožavanju obavijesti. U slučaju izložbe *Konstruktivizam i kinetička umjetnost* kao kustosa PR-a bila sam od početka uključena u njezino planiranje i realizaciju. Prvi dogovori s autorom izložbe, voditeljem Galerije suvremene umjetnosti, Marijanom Susovskim, započeli su u proljeće 1995., kad se još brusila koncepcija same izložbe. Bili su mi dostupni katalozi povijesnih izložaba Novih tendencija, dokumentacija, prepiska, a također su mi bili poznati dogovori i primjedbe kolega koji su bili uključeni u nastanak Novih tendencija i koji su bili spremni pomoći savjetima u realizaciji sadašnje izložbe, kao i temeljne ideje i značenje koje bi ta izložba trebala imati u programu naše kuće.

Sudjelovala sam i u postupnoj kristalizaciji koncepcije izložbe kao ključnog događaja u toj godini, kojim bi naša kuća istodobno obilježila dva jubileja - četrdesetu obljetnicu svoga osnivanja, kao i devetstotu obljetnicu osnivanja Zagrebačke biskupije, ali i pokazivanjem jednog od najvažnijih segmenata svojeg fundusa - a to su bez sumnje djela konstruktivističke i kinetičke umjetnosti domaćih i stranih umjetnika - još jednom skrenula pozornost javnosti na nepostojanje adekvatne zgrade za Muzej suvremene umjetnosti unatoč bogatoj zbirci s kojom bi se mogla ponositi svaka sredina. Stoga se kroz zajedničke dogovore došlo do zaključka da izložba ide s ponovljenim sloganom *U susret Muzeju suvremene umjetnosti II.*, naslovom koji je kuća koristila 1987. godine prigodom prve cjelovite prezentacije svojega fundusa u Muzejskom prostoru u Zagrebu, jer je u prostorima s kojima je sama raspolagala bilo nemoguće prikazati tako bogatu zbirku, a za naslov je, nakon opsežnih konzultacija s kolegama, umjetnicima, prevoditeljima, izabran *Konstruktivizam i kinetička umjetnost*.

Usporedno su tekle i pojačane aktivnosti senzibiliziranja javnosti za taj problem, putem tribina, okruglih stolova, tiskovnih konferencija, jumbo-plakata Ivana Kožarića, razgovorima u tisku i elektronskim medijima, pismima potpore iz inozemstva od kolega iz srodnih institucija, anketnih listića i sl. Pripreme za izložbu tekle su prema planu, od restauracije djela do njihova fotografiranja i razmnožavanja reprodukcija, do tekstova u katalogu i njihova prijevoda, tako da je bilo moguće na vrijeme pristupiti pisanju i slanju obavijesti, fotografija i prijevoda izvadaka iz kataloga u strane medije, poštujući robove koje oni zahtijevaju, pa tako ni rezultati nisu izostali.

Na vrijeme je također odlučeno da se za marketing izložbe angažira stručna osoba i taj dio posla povjeri agenciji Komerički, s kojom se i ranije surađivalo. Ona je po vrlo povoljnim uvjetima, koji bi se mogli tretirati gotovo kao sponzorstvo, osigurala prostore za obavijesti u tramvajima, na elektronskim stupovima na nekoliko važnih lokacija u središtu grada, zatim je omogućila najam posebnih izloga u Gajevoj ulici, koje je Muzej odlučio iskoristiti kao reklamni prostor i u drugim prigodama radi njihove povoljne lokacije, u neposrednom susjedstvu Društva povjesničara umjetnosti, u kojem se često održavaju stručna predavanja i tribine, a također je osigurala mape, bedževe, penkala, vrećice sa znakom *U susret muzeju suvremene umjetnosti*, i tim dragocjenim sitnicama pridonijela većoj prisutnosti Muzeja na mjestima i u prilikama u kojima ih se dotad nije moglo očekivati. Svi su ti "suvenirni" bili prisutni i na tiskovnoj konferenciji i zajedno s deplijanom (koji je tiskan baš zbog toga jer se uvidjelo da će katalog zbog financijskih poteškoća kasniti za otvorenje izložbe), fotografijama i prijepisom nekoliko tekstova iz dosadašnjih kataloga Novih tendencija, kao i primjercima kataloga Tendencija 3 i Tendencija 4, bili su poklonjeni brojnim nazočnim novinarima, među kojima je bio i velik broj mladih kolega kojima je to bio prvi susret s Tendencijama i našom kućom. Također, sve to bilo je moguće kupiti na prodajnom pultu u Domu hrvatskih likovnih umjetnika u vrijeme dvomjesečnog trajanja izložbe. Izložbu *Konstruktivizma*, zbog njezine složenosti, planiralo se predstaviti u dva prostora i s vremenskim razmakom od mjesec dana - u Domu hrvatskih likovnih umjetnika od 27. travnja 1995. do 18. lipnja 1995. bili su postavljeni objekti, multipli i slike domaćih i stranih umjetnika vezanih uz EXAT 51 i Nove tendencije, a u Galeriji suvremene umjetnosti bilo je planirano predstavljanje grafika hrvatskih umjetnika vezanih uz konstruktivne i kinetičke tendencije, a izložba je trebala biti postavljena od 18. svibnja 1995. do 25. lipnja 1995. Zbog otkazivanja planirane izložbe iz inozemstva, ali i zbog velikog zanimanja javnosti, kao i radi promocije kataloga izložbe *Konstruktivizam i kinetička umjetnost*, (6. srpnja 1995.), izložba u Galeriji suvremene umjetnosti produžena je do kraja ljeta (27. kolovoza 1995.), jer je zaključeno da je njezino značenje u predstavljanju specifičnog profila našeg muzeja u javnosti puno veće od do tada uobičajenih ljetnih izložaba akvizicija. Uz izložbe *Konstruktivizma* bio je planiran i okrugli stol na kojem su trebali sudjelovati domaći i strani umjetnici i kritičari, sudionici na izložbama Novih tendencija, kako bi se podsjetilo na njihovo značenje u europskoj i svjetskoj umjetnosti, ali i omogućio novi pogled i pristup tim događanjima. Na žalost, zbog iznenadnog raketnog napada na Zagreb i nepredvidljivosti daljnjih događanja, a također zbog preporuke pojedinih zemalja svojim državljanima da zbog sigurnosnih razloga ne posjećuju Hrvatsku, nije bilo moguće organizirati dolazak uglednih stranih gostiju, stoga se moralo odustati od okruglog stola.

Pomno se pristupilo i problemu neposredne komunikacije izložaba s posjetiteljima. Njihove najave u oba prostora bile su istaknute uočljivim i dobro oblikovanim platnenim transparentima i odlično dizajniranim plakatima (dizajn plakata, kataloga i deplijana: Dubravka Rakoci). Da se uveća odgojno-obrazovni učinak muzeja, bilo je osigurano stručno vodstvo kroz izložbe u oba prostora, koje se uz prethodne najave moglo dogovoriti i izvan radnog vremena kustosa, što su pojedine škole u velikoj mjeri i iskoristile. Vođena je posebna evidencija o tome i tri škole - Gornjogradska gimnazija, V. gimnazija i XV. gimnazija - koje su imale najveći posjet bile su nagrađene katalogom izložbe i pisanom zahvalom. Kako je public relations zapravo u uskoj vezi s edukativno-obrazovnom funkcijom muzeja, koji je u našoj kući i formalno povezan istim radnim mjestom, vrlo je važnu ulogu odigralo i obavještavanje škola i stručno vođenje učenika. Vrlo su često nastavnici upućivali učenike i na samostalan posjet izložaba, povezan s određenom zadaćom, pri čemu im je kustos bio od znatne pomoći. Važno je istaknuti da je stvorena i nova publika koja će znati prepoznati vrijedne

programe u našoj kući i u budućnosti. Jer, za Muzej suvremene umjetnosti, zbog njegove specifičnosti, nije od najveće važnosti imati enormno velik posjet, koji zapravo ne govori mnogo o kvaliteti programa, koliko sustavno i primjereno izgrađivanje publike, njegovanje osjetljivosti za vrijednosti suvremene umjetnosti i snalaženja u njoj. Najveći se propagandni učinak zapravo dobiva putem edukacije zainteresiranih posjetitelja. Upravo je zbog tog razloga prvi puta organizirana i likovna radionica za najmlađu publiku (djecu u dobi od četiri do dvanaest godina) pod stručnim vodstvom akademske slikarice Ksenije Turčić. Radionica se održala u tri navrata u Domu hrvatskih likovnih umjetnika i u prosjeku je sudjelovalo petnaestak djece. Roditelji su obaviješteni o terminu radionice letkom u boji s pomalo opuštenim tekstom u šaljivom tonu (koji se nalazio na prodajnom pultu) ili im je dijeljen na izložbama u oba prostora, kao i njegovim plakatiranjem na ulazu u Meštrovićev paviljon. Razgledajući izložbu *Konstruktivizma* uz voditeljicu radionice, djeca su, inspirirana djelima majstora konstruktivizma, i sama nastojala s pomoću škarica, kolaž-papira i ljepila oblikovati svoje viđenje izloženih djela. Materijal za radionicu osigurao je Muzej, a djeca su pojedine načinjene radove mogla ponijeti sa sobom kao uspomenu na susret s djelima konstruktivista. Svim je posjetiteljima izložaba, pak, bio dostupan anketni listić u kojem su mogli iskazati svoje mišljenje o programima Muzeja, aktualnoj izložbi, problemu trajnog smještaja Muzeja suvremene umjetnosti u adekvatnom prostoru, odnosno o izgradnji novog objekta, a također ostaviti vlastitu adresu u slučaju da žele dobivati pozivnice za događanja i izložbe koje organizira naša kuća. Tim smo anketnim listićem nastojali izmjeriti recepciju naših programa i njihovo vrednovanje, podjednako kao i dopuniti adresar s adresama potencijalnih novih posjetitelja. Anketa je pokazala vrlo dobar prijam izložbe, kao i programa općenito, a obilovala je zanimljivim prijedlozima. Također su bili vrlo zanimljivi i brojni odjeci izložbe u medijima. Gotovo da nije bilo medija u Hrvatskoj, podjednako tiskovnih i elektronskih, koji nisu popratili izložbe, bilo obavijestima, komentarom, razgovorom, osvrtom ili kritikom, na najupadljivijim mjestima i udarnim terminima s velikim brojem reprodukcija i laskavim ocjenama, o čemu postoji uredna dokumentacija. Podjednako je hvaljena izložba, kao i istaknut problem nepostojećeg objekta za Muzej, što je po svojoj prilici imalo za posljedicu i posve izričitu izjavu ministra kulture Republike Hrvatske o prioritetnom rješavanju problema Muzeja suvremene umjetnosti kao ustanove od najvećega nacionalnog značenja. Posebna promocija kataloga izložbe *Konstruktivizam* (6. srpnja 1995.), tisak kojega je objektivno kasnio, znatno nakon njezina otvorenja, zapravo se pokazala kao činjenica koju je moguće okrenuti u vlastitu korist i još jednom skrenuti pozornost na izložbu i problem Muzeja. Kao kuriozitet valja na kraju spomenuti tek jedini negativan komentar na izložbu *Konstruktivizma i kinetičke umjetnosti* novinarke Đurđice Ivanišević u Hrvatskom slovu (novinama koje su također s velikim prikazima na dvije stranice popratile izložbu), kojim zapravo iskazuje vrlo laskavu ocjenu public relationsu. Ona je, naime, velik odjek izložbe, i prašinu koja se pritom podigla oko rješavanja problema smještaja Muzeja suvremene umjetnosti, usporedila s nekadašnjim silnim probojem apstraktne umjetnosti u nas pedesetih godina, proglašivši ga kampanjom koju je navodno vodio tadašnji režim da od apstraktne umjetnosti stvori državnu umjetnost. Poistovjetivši, dakle, ono što je zapravo bio rezultat rada public relationsa s dirigiranjem iz kabineta državnih propisivača kulture, i nehotice je izrekla kompliment djelatnosti PR-a, koji se, doduše, ne bi želio koristiti nepopularnim metodama moćnika iz vremena jednoumlja, ali ne bi imao ništa protiv da ima sličnu moć.

Primljeno: 25. 4. 1996.

Izložba
"Konstruktivizam i
kinetička umjetnost"
iz zbirke Galerije
suвременe
umjetnosti
Fotodokumentacija:
Muzej suвременe
umjetnosti, Zagreb
Fotografija: Boris
Cvjetanović

SUMMARY

Public Relations - the Power in the Shadow

By Nada Beroš

The author tries to present the potential of the appropriate public relations activities in conveying to the users the message of an exhibition, together with the particular messages of the institution, and meeting with the desired response on the example of the exhibition entitled "Constructivism and Kinetic Art - from the Collection of Gallery of Contemporary Art", subtitled "Towards the Museums of Contemporary Arts II". The first steps were being taken in the spring 1994, when the author took part in the crystallization of the concept of the exhibition. An excellent cooperation of everyone involved in the exhibition, including the participants in New Tendencies who were always ready to help with advice, with public relations throughout the whole process made possible

timely planning as well as an early start in sensibilization of the public to the two major points of the exhibition: giving boost to appreciation of constructivist and kinetic art and the need for the building for the Museum of Contemporary Art. High quality poster, flier, catalogue and other accompanying materials were prepared in time. Press conference was very well attended. The only plan which remained unrealized was the international symposium on constructivist and kinetic art, which had to be called off because of the sudden bombarding of Zagreb at the time. The author is well satisfied with the results of public relations: the exhibition very well visited by general public, including a large number of young visitors who met with the constructivist and kinetic art for the first time. The exhibition had an unusually wide coverage in the media.